

Vec C-287/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

3. máj 2022

Vnútroštátny súd:

Sąd Okręgowy w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

24. marec 2022

Žalobcovia:

YQ

RJ

Žalovaná:

Getin Noble Bank S.A.

Predmet konania

Neplatnosť zmluvy o úvere z dôvodu nedovolených zmluvných podmienok a priznanie peňažnej sumy

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288); článok 267 TFUE

Prejudiciálna otázka

Bráni článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 v súvislosti so zásadami efektivity a proporcionality výkladu vnútroštátnych právnych predpisov alebo vnútroštátnej judikatúry, v súlade s ktorými môže vnútroštátny súd – najmä vzhľadom na povinnosti spotrebiteľa vyrovnáť sa s podnikateľom alebo vzhľadom na dobrú finančnú situáciu podnikateľa – nevyhovieť návrhu spotrebiteľa na nariadenie predbežného opatrenia (zabezpečenie žalobného nároku), ktorým by sa po dobu trvania konania pozastavilo plnenie zmluvy, ktorá bude pravdepodobne vyhlásená za neplatnú v dôsledku odstránenia nekalých podmienok z tejto zmluvy?

Relevantné predpisy práva Spoločenstva

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách: článok 6 ods. 1; článok 7 ods. 1

Uznesenie Súdneho dvora EÚ z 26. októbra 2016, Ismael Fernandez Oliva, spojené veci C-568/14 až C-570/14, EU:C:2016:828

Relevantné vnútroštátne predpisy

Článok 385¹ zákona z 23. apríla 1964 – Kodeks cywilny (Občiansky zákonník, Zbierka zákonov z roku 2020, položka 1740), (ďalej len „OZ”):

§1. Ustanovenia zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý zjavne porušuje jeho záujmy (nedovolené zmluvné podmienky). Uvedené neplatí pre ustanovenia, ktoré vymedzujú hlavné plnenia strán, najmä zaplatenie ceny alebo odmeny, ak boli jednoznačne formulované.

- §2. Ak nejaké ustanovenie zmluvy nie je podľa § 1 pre spotrebiteľa záväzné, ostatné časti zmluvy zostávajú pre strany záväzné.
- §3. Za ustanovenia, ktoré neboli dohodnuté individuálne, sa považujú tie ustanovenia zmluvy, na ktorých obsah spotrebiteľ nemal žiaden skutočný vplyv. To platí najmä o ustanoveniach zmluvy prevzatých zo vzorovej zmluvy, ktorú spotrebiteľovi navrhol zmluvný partner.
- §4. Dôkazné bremeno, že ustanovenie bolo individuálne dohodnuté, nesie ten, ktorý sa naň odvoláva.

Článok 405 OZ

Kto získal majetkový prospech na úkor inej osoby bez právneho základu, je povinný tento majetkový prospech vrátiť, a ak by to nebolo možné, vrátiť jeho hodnotu.

Článok 410 OZ

- §1. Ustanovenia predchádzajúcich článkov sa vzťahujú najmä na bezdôvodné obohatenie.
- §2. Plnenie je bezdôvodným obohatením, ak ten, kto plnil, nebol vôbec povinný plniť alebo nebol povinný plniť osobe, ktorej plnil, alebo ak odpadol dôvod plnenia alebo sa nedosiahol sledovaný účel plnenia, alebo ak právny úkon zaväzujúci k plneniu bol neplatný a nenadobudol platnosť po poskytnutí plnenia.

Článok 189 zákona zo 17. novembra 1964 - Kodeks postępowania cywilnego (Občiansky súdny poriadok, Zbierka zákonov z roku 2021, položka 1805), ďalej len „OSP“ stanovuje:

Žalobca môže požadovať, aby súd určil existenciu alebo neexistenciu právneho vzťahu alebo práva, ak má na tom právny záujem.

Článok 730¹ OSP:

§ 1. O nariadenie zabezpečenia môže požiadať ktorýkoľvek účastník alebo osoba zúčastnená na konaní, ak preukáže pravdepodobnosť existencie nároku a právny záujem na nariadení zabezpečenia.

§ 2. Právny záujem na zabezpečení existuje vtedy, ak sa v dôsledku nenariadenia zabezpečenia zmarí alebo vážne sťaží výkon súdneho rozhodnutia vydaného v danej veci alebo sa inak zmarí alebo vážne sťaží dosiahnutie účelu konania v danej veci.

§ 2(1) Právny záujem na nariadení zabezpečenia sa považuje za pravdepodobne preukázaný, ak navrhovateľom zabezpečenia je žalobca, ktorý uplatňuje peňažnú pohľadávku z titulu obchodnej transakcie v zmysle ustawy

z dňa 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (zákon z 8. marca 2013 o opatreniach proti neprimeraným omeškaniam v obchodných transakciách), ak hodnota transakcie nepresahuje sedemdesiatpäťtisíc poľských zlotých (PLN) a vymáhaná pohľadávka nebola uhradená a od dátumu splatnosti sumy uplynuli aspoň tri mesiace.

§ 3. Pri voľbe spôsobu zabezpečenia súd prihliada na záujmy účastníkov alebo osôb zúčastnených v konaní tak, aby bola zabezpečená náležitá právna ochrana navrhovateľa a aby druhá strana nebola zaťažená viac ako je potrebné.

Článok 731 OSP

Zabezpečenie nemôže slúžiť na uspokojenie pohľadávky, ak zákon neustanovuje inak.

Článok 755 OSP

§ 1. Ak predmetom zabezpečenia nie je peňažná pohľadávka, súd nariadi zabezpečenie spôsobom, ktorý považuje za primeraný okolnostiam, pričom nie sú vylúčené spôsoby stanovené pre zabezpečenie peňažných pohľadávok. Súd môže najmä:

- 1) upraviť práv a povinností účastníkov alebo osôb zúčastnených v konaní počas trvania konania;
- 2) stanoviť zákaz nakladať s predmetmi alebo právami, ktorých sa týka konanie;
- 3) pozastaviť exekučné konanie alebo iné konanie zamerané na výkon rozhodnutia;
- 4) upraviť spôsob určenia starostlivosti o maloleté deti a styku s nimi;
- 5) nariadiť zápis príslušnej poznámky do katastra nehnuteľností alebo do príslušného registra.

§ 2. Vo veciach ochrany osobných práv možno zabezpečenie vo forme zákazu zverejnenia nariadiť len vtedy, ak tomu nebráni dôležitý verejný záujem. Pri nariadení zabezpečenia súd určí dobu trvania zákazu, ktorá nesmie byť dlhšia ako jeden rok. Ak prebieha konanie, navrhovateľ môže pred uplynutím doby, na ktorú bol nariadený zákaz zverejnenia, požiadať o ďalšie zabezpečenie; uplatnia sa ustanovenia prvej a druhej vety. Ak navrhovateľ požiadal o ďalšie zabezpečenie, zákaz zverejnenia zostane v platnosti až do právoplatného rozhodnutia o návrhu.

§ 2(1). Ustanovenie článku 731 sa neuplatňuje, ak je zabezpečenie potrebné na odvrátenie hrozacej škody alebo iných následkov nepriaznivých pre navrhovateľa.

§ 3. Súd doručí odporcovi rozhodnutie vydané na neverejnom zasadnutí, v ktorom mu nariadi, aby vykonal určité úkony alebo sa zdržal ich vykonania, alebo aby nebránil úkonom navrhovateľa. To sa nevzťahuje na rozhodnutia, ktorými sa nariaďuje vydanie predmetov v dispozícii odporcu.

Krátky opis skutkového stavu a konania

- 1 YQ a RJ v roku 2008 uzavreli so žalovanou spoločnosťou Getin Noble Bank SA zmluvu o hypotekárnom úvere indexovanom v švajčiarskych frankoch (CHF) vo výške 643 395,63 PLN, podľa ktorej sa istina úveru prepočítavala na CHF podľa nákupného kurzu stanoveného bankou, pričom splátky – vypočítané v CHF – sa splácali podľa kurzu predaja, ktorý takisto stanovila banka. Žalobcom boli poskytnuté informácie o vplyve zmien úrokovej sadzby a výmenného kurzu vo forme tabuľky obsahujúcej porovnanie výšky splátok úveru v prípade viac ako 20 %-ného zvýšenia výšky úveru a v prípade 15,6 % rastu výmenného kurzu (čo zodpovedalo rozdielu medzi najvyšším a najnižším výmenným kurzom za posledný rok).
- 2 Žalobou sa žalobcovia domáhali, aby bola uvedená zmluva vyhlásená za neplatnú a aby im bola priznaná suma 375 042,34 PLN spolu so zákonnými úrokmi z omeškania a trovami konania. Žalobcovia vzniesli aj subsidiárny nárok založený na predpoklade, že konverzné klauzuly sú zneužívajúce a spočívajúci v možnosti, že zmluva bude po odstránení zneužívajúcich klauzúl naďalej záväzná. Taktiež navrhli, aby bolo nariadené zabezpečenie ich nároku na vyhlásenie neplatnosti zmluvy prostredníctvom úpravy práv a povinností účastníkov konania po dobu trvania konania, a to pozastavením povinnosti platiť splátky zo zmluvy o úvere až do právoplatného skončenia konania (a), zákazom udeleným žalovanej vypovedať zmluvu (b) a zákazom udeleným žalovanej zverejňovať informácie na Biurze Informacji Gospodarczej (Úrad pre ekonomické informácie) o nesplácaní úveru žalobcami až do skončenia konania.
- 3 Žalovaná banka vo svojom vyjadrení k žalobe navrhla zamietnutie žaloby a vzniesla formálne námietky a poprela, že by zmluvné ustanovenia boli nedovolené. Predložila dokumenty, ktoré mali potvrdiť zákonnosť týchto ustanovení a spochybnila postavenie žalobcov ako spotrebiteľov. Tvrdila tiež, že banka má nárok na vrátenie celej vyplatennej istiny a na odmenu za využívanie tejto istiny. Pokiaľ ide o návrh na nariadenie zabezpečenia, žalovaná uviedla, že pravdepodobnosť existencie nároku žalobcov nebola preukázaná a nárok bol premlčaný.
- 4 Žalobcovia podali sťažnosť proti uzneseniu Sądu Okręgowego w Warszawie (sąd I instancji) (Krajský súd vo Varšave, prvostupňový súd), ktorým bol uvedený návrh zamietnutý, a žiadali, aby sa návrhu vyhovel v celom rozsahu.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 5 Pred prvostupňovým súdom žalobcovia tvrdili, že zmluva o úvere obsahovala nedovolené ustanovenia o indexácii sumy úveru do cudzej meny, pričom požadovaná suma zodpovedala platbám vykonaným žalobcami a predstavovala bezdôvodné obohatenie získané žalovanou. Vo svojej sťažnosti proti uzneseniu prvostupňového súdu žalobcovia uviedli, že majú právny záujem na nariadení zabezpečenia, keďže každá splátka zvyšuje sumu, ktorú im bude musieť žalovaná banka vrátiť. Pokiaľ ide o návrh na nariadenie zabezpečenia, žalovaná uviedla, že pravdepodobnosť nároku žalobcov nebola preukázaná a nárok bol premlčaný. Predložila aj dokumenty, ktoré majú potvrdiť jej dobrú finančnú situáciu.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 6 Na účely odpovede na prejudiciálnu otázku súd na úrovni vnútroštátneho práva zastáva názor, že dôsledkom zahrnutia nedovolených podmienok do zmluvy, ktoré prenášajú na spotrebiteľ okrem iného riziko kurzových zmien, je nemožnosť ďalšej záväznosti zmluvy ako celku, a teda jej neplatnosť (článok 385¹ OZ), a že každá zo strán neplatnej zmluvy má právo požadovať vrátenie poskytnutého plnenia (článok 410 OZ).
- 7 Hlavné konanie prebieha súbežne s konaním o predbežnom opatrení, v ktorom súd rozhoduje o zabezpečovacích opatreniach na základe preukázania pravdepodobnosti tvrdení účastníkov konania. Vnútroštátny súd považoval za preukázané, že uvedené ustanovenia zmluvy, ktorú uzavreli žalobcovia ako spotrebiteľia, sú pravdepodobne nekalé, pretože prenášajú na spotrebiteľov kurzové riziko a umožňujú banke svojvoľne určovať kurzové rozpätie (tieto sú podobné ustanoveniam zmluvy posudzovanej vo veci C-260/18), že žalobcovia pri plnení zmluvy zaplatili žalovanej banke približne 59 % sumy priznaného úveru a že dodatky k zmluve, ktoré uzavreli strany, neviedli k obnoveniu účinnosti nekalých ustanovení.
- 8 Článok 385¹ OZ v rozsahu, v akom preberá smernicu 93/13 do poľského práva, sa musí vykladať tak, aby sa zabezpečilo čo najúčinnnejšie dosiahnutie cieľov tejto smernice. Súdny dvor už konštatoval, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že zmluvnú podmienku, ktorá bola vyhlásená za nekalú, treba v zásade chápať tak, že nikdy neexistovala, takže nemôže voči spotrebiteľovi vyvolávať účinky. V dôsledku toho určenie nekalej povahy tejto podmienky súdnym rozhodnutím v zásade musí viesť k navráteniu právnej a skutkovej situácie spotrebiteľa, v ktorej by sa nachádzal, ak by uvedená podmienka neexistovala. povinnosť vnútroštátneho súdu neuplatniť nekalú zmluvnú podmienku, ktorá ukladá zaplatenie súm, ktoré sa preukážu ako neoprávnené, má v zásade reštitučný účinok, ktorý sa vzťahuje na tieto isté sumy. Povinnosť vnútroštátneho súdu neuplatniť nekalú zmluvnú podmienku, ktorá ukladá zaplatenie súm, ktoré sa preukážu ako neoprávnené, má v zásade reštitučný účinok, ktorý sa vzťahuje na tie isté sumy (pozri rozsudok z 21. decembra 2016,

Francisco Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, body 61 a 62). Požiadavka výkladu komfortného s právom Únie sa týka tiež vnútroštátnych procesných predpisov (pozri rozsudok zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito SA, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, body 53 až 57).

- 9 Súdny dvor sa opakovane vyjadril všeobecne k potrebe zabezpečiť vnútroštátnym súdom možnosť nariadiť predbežné opatrenia s cieľom zabezpečiť úplnú účinnosť súdnych rozhodnutí o ochrane uplatňovaných práv vyplývajúcich z práva Únie (pozri rozsudok z 19. júna 1990, Factortame, C-213/89, EU:C:1990:257, bod 21; rozsudok z 11. januára 2001, Siples, C-226/99, EU:C:2001:14, bod 19; rozsudok z 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, bod 67). V súvislosti so smernicou 93/13 sa Súdny dvor už vyslovil k nevyhnutnosti nariadenia predbežného opatrenia, najmä ak sa exekúcia vykonáva na nehnuteľnosť, v ktorej býva spotrebiteľ (rozsudok z 10. septembra 2014, Kusionova, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 66; rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, bod 59).
- 10 Predbežné opatrenia sú však nevyhnutné nielen na pozastavenie exekúcie vedenej voči spotrebiteľom, ale aj v prípadoch, keď spotrebiteľia uskutočňujú právne úkony s cieľom dosiahnuť neplatnosť určitých zmluvných podmienok (pozri uznesenie z 26. októbra 2016, Ismael Fernandez Oliva, spojené veci C-568/14 až C-570/14, EU:C:2016:828). Súdny dvor tiež uviedol, že vnútroštátna právna úprava, ktorá bráni súdu prerušiť exekučné konanie až do preskúmania tvrdení spotrebiteľa o zneužití zmluvy, je nezlučiteľná s ustanoveniami uvedenej smernice (pozri rozsudok z 26. júna 2019, Kuhar, C-407/18, EU:C:1990:257).
- 11 Článok 7 ods. 1 smernice 93/13 tak vnútroštátnemu súdu ukladá povinnosť nariadiť primerané predbežné opatrenie – aj bez návrhu – ak je nariadenie takéhoto opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie úplnej účinnosti budúceho rozhodnutia o nekalých zmluvných podmienkach.
- 12 Vnútroštátna judikatúra však len zriedka vyhovelá návrhom spotrebiteľov na nariadenie takéhoto zabezpečovacieho opatrenia. Niektoré vnútroštátne súdy zastávajú názor, že návrh na určenie (článok 189 OSP) nie je vykonateľný formou exekúcie a jeho účelom je len úradne potvrdiť nekalú povahu zmluvných ustanovení alebo neplatnosť zmluvy. Takýto výklad zrejme ignoruje otázku reštitučného účinku vyplývajúceho z nekalej zmluvnej podmienky. Iné stanovisko vychádza z článku 731 OSP, podľa ktorého zabezpečenie nemôže slúžiť na uspokojenie pohľadávky. Tretí názor sa odvoláva na právny záujem spotrebiteľa na nariadení zabezpečenia (článok 730¹ § 2 OSP) a na neprimerané zaťaženie dlžníka (žalovaného) (článok 730¹ § 3 OSP). Hoci sa uznáva, že obidve strany neplatnej zmluvy o úvere majú nárok na vrátenie neoprávneného prospechu, v niektorých judikátoch sa zdôrazňuje, že aj spotrebiteľ je v zásade povinný vrátiť využívaný kapitál.
- 13 V prípade zistenia neplatnosti zmluvy o úvere už v počiatočnom štádiu konania je potrebné prijať primerané predbežné opatrenia (ako je pozastavenie povinnosti

platiť splátky istiny a úrokov vyplývajúce z tejto zmluvy počas trvania konania), aby sa zabezpečila úplná účinnosť budúceho rozsudku. V opačnom prípade by bolo ohrozené dosiahnutie reštitučného účinku a v dôsledku toho by bola ohrozená účinnosť smernice 93/13. Bežne totiž spotrebitelia, ktorí podávajú občianskoprávne žaloby voči bankám o vyhlásenie neplatnosti zmluvy o úvere a o vrátenie zodpovedajúcich súm po prepočítaní vyplývajúcim z takejto neplatnej zmluvy, budú v ďalšej fáze platiť splátky úveru vo výške požadovanej bankou. Vzhľadom na to je už na začiatku takéhoto súdneho konania potrebné konsolidovať (zmraziť) právny a skutkový stav účastníkov, pretože pokračovanie v platení splátok spotrebiteľmi spôsobí, že rozsudok, ktorý bude vydaný na konci konania, nebude účinný. V opačnom prípade by žalobcovia (spotrebitelia) museli každý mesiac (po zaplatení každej nasledujúcej splátky) rozširovať svoju žalobu zodpovedajúcim spôsobom, čo by bolo veľmi ťažkopádne a predlžovalo by to konanie.

- 14 Takáto situácia by penalizovala viac spotrebiteľa ako podnikateľa, čo by podľa názoru vnútroštátneho súdu odnímal účinnosť článku 6 ods. 1 a článku 7 ods. 1 smernice 93/13. Rovnako by nebola úplne obnovená skutočná rovnováha medzi právami a povinnosťami strán, keďže spotrebiteľ (a nie podnikateľ) by bol pri vymáhaní si svojich práv nútený investovať ďalšie finančné a časové zdroje, aby začal ďalšie súdne konanie.
- 15 Podľa odvolacieho súdu článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13 vzhľadom na zásadu účinnosti a požiadavku dosiahnutia efektívnej rovnováhy medzi právami a povinnosťami strán zmluvy vyžadujú, aby v prípade začatia konania proti podnikateľovi (banke) zo strany spotrebiteľa, ktorého cieľom je konštatovať, že podmienky zmluvy o úvere sú nekalé, a následne konštatovať neplatnosť zmluvy a ktorého cieľom je vymôcť vrátenie súm zaplatených spotrebiteľom na základe neplatnej zmluvy, vnútroštátny súd prijal všetky potrebné opatrenia (vrátane predbežných opatrení), aby sa v tomto konaní s konečnou platnosťou vyriešila právna situácia spotrebiteľa a podnikateľa. Účelom takéhoto konania by malo byť vyvodenie všetkých právnych dôsledkov, ktoré smernica 93/13 spája s konštatovaním, že zmluvná podmienka je nekalá, vrátane úplných a konečných reštitučných dôsledkov – bez toho, aby spotrebiteľ musel iniciovať ďalšie konanie.
- 16 Podľa vnútroštátneho súdu by takéto predbežné opatrenie malo konsolidovať právny a skutkový stav účastníkov konania, ktorý existoval v čase začatia konania, najmä pozastavením – po dobu trvania konania – povinnosti splácať istinu a úroky podľa zmluvy o úvere obsahujúcej nekalé zmluvné podmienky.
- 17 Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti Sąd Okręgowy w Warszawie navrhuje, aby takto položená otázka bola zodpovedaná tak, že výklad vnútroštátnych právnych predpisov a vnútroštátna judikatúra nemôžu v prípadoch, o aké ide vo veci samej, umožniť vnútroštátnemu súdu nevyhovieť návrhu spotrebiteľa na nariadenie predbežného opatrenia v podobe pozastavenia plnenia zmluvy.